

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 1



СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№1 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2025-1>

Бош муҳаррир:

Тўхтасинов Илҳом

п.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Главный редактор:

Тўхтасинов Илҳом

д.п.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Editor in Chief:

Tuhtasinov Ilhom

DSc. Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммамад

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Туробов Бекпулат

масъул котиб, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамад

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабаев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дустмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Туробов Бекпулат

отв. секретарь, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. scien., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. scien. (Georgia)

Turobov Bekpulat

PhD Ass. prof. Senior Secretary
(Uzbekistan)

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

1. Raxmatullaeva Guljaxon Normo‘min qizi INSON ICHKI OLAMI NEGATIV KONSEPTLARINING LINGVO-KOGNITIV TAHLILI (g`am-anduh (qayg`u), mahzunlik, iztirob konseptlari misolida).....	5
2. Xamrayeva Zebiniso Xaydarovna A COMPARATIVE STUDY OF THE COMPLEX SYNTACTIC CONSTRUCTIONS BASED ON ENGLISH LANGUAGE MATERIALS.....	11
3. Esanova Zebo Ikrom qizi ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA DISKURS TUSHUNCHASI VA UNING O‘RGANILISHI.....	17
4. Abdullaeva Sanobar Bakhrillaevna BIBLICAL PHRASEOLOGY DESCRIBING THE SOCIAL POSITION OF A PERSON.....	23
5. Kozieva Iqbol Kamiljonovna METHODS OF ANTHROPOLOGICAL RESEARCH.....	27
6. Эпрашева Т.А. ХАЛҚАРО СОЛИҚ ХУЖЖАТЛАРИДА СОЛИҚ ТЕРМИНОЛОГИЯСИНИНГ ҚИЁСИЙ ВА ТИПОЛОГИК ТАҲЛИЛИНИ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ.....	35
7. Kushatova Nargiza Rustamovna TEODOR DRAYZERNING BAXTIQARO KERRI ROMANIDA XRONOTOP: ZAMON VA MAKONNING POETIK TASVIRI”.....	40
8. Ergashova Baxora Sayfillo qizi, Janna Tsulimova ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАСТОЛЬНЫХ ИГР В ОБУЧЕНИИ ИТАЛЬЯНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	47
9. Obloqulova O‘g‘iloy Abdurayim qizi MILLIY VA MADANIY QADRIYATLARNING REKLAMA MATNLARDA IFODALANISHI.....	51
10. Rakhimova Nodira Kamolovna INTERTEXTUALITY IN TRANSLATION: THEORETICAL INSIGHTS AND PRACTICAL APPROACHES.....	55
11. Xaydarova Nigora Tuxtasinovna GENDER MULOQOTINING PSIXOLOGIK ASOSLARI.....	66
12. Bekturodova Feruza Dilmurat qizi XITOIY TILIDAGI FIZIK ATAMALAR SHAKLLANISHINING LINGVISTIK TAMOIYILLARI.....	71
13. Boymurodova Dilafruz Dilshod qizi YAPON TILIDA YOZUV TIZIMI RIVOJLANISHI VA HIRAGANA, KATAKANA, KANJILARNING FONETIK KATEGORIYALARI.....	75
14. Gulzor Baxriddin qizi Temirova THE NATURE OF A JOURNALIST'S POSITION IN POLITICAL COMMENTARY AND ITS CONCEPTUAL ASPECTS.....	80
15. Aminova Lola Alimovna TURK TILIDA YAXSHI TILAK BILDIRISH VA ILTIFOT SO‘ZLARI.....	86
16. Najmiyeva Po‘lotoy Tilavmurodovna KELISHIK QO‘SHIMCHALARINING TARIXIY TADQIQI.....	94
17. Tilovova Go‘zal Rustamovna TERMINOLOGIYA VA LUG‘ATSHUNOSLIKNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI.....	99
18. Nilufar Abduraxmonova, Tirkashev Jasurjon Uktam o‘g‘li OTLARNING SEMANTIK TASNIFIDA XALQARO STANDART TEGLAH TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	103
19. Shoxida Ulugova Shoxruxovna POETIK NUTQDA INDIVIDUAL METAFORIK KONSEPTLARNING FAOLASHUVI.....	115
20. Lutfillovna Faxriniso Maxmudovna YAPON TILI IYEROGILFLARINING PAYDO BO‘LISH TARIXI.....	120

21. Eshanova Zilolaxon Qo‘chqarovna ISTIQLOL DAVRI O‘ZBEK SHE’RIYATIDA XALQ ERTAKLARI BADIY SINTEZI.....	125
22. Халмурадова Зебинисо Шавкатовна ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В ТЕКСТАХ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	132
23. Умитой Хушвақтова ЁЗУВЧИ ЗУЛФИЯ ҚУРОЛБОЙ ҚИЗИ АСАРЛАРИДА ПАРАЛИНГВИСТИК ВОСИТАЛАР.....	138
24. Alimova Sevara Farxadovna XITOIDA RANG MADANIYATINING KELIB CHIQISH.....	145
25. Fayzullaeva Zebuniso Abdulkarimovna DAS LEHREN DER MODI DER VERBEN DES DEUTSCHEN ANHAND DER TRADITIONELLEN UND NEUEN METHODEN.....	149
26. Razmuxamedova Fotima Jahongir qizi XITOI TILIDAGI QON-QARINDOSHLIK TERMINLARINING LINGVISTIK TAHLILI.....	154
27. Sayyora Tagaeva, SH.Mustanova MADANIYAT, BILIM VA TIL – SEMANTIK TIPOLOGIYA TALQINIDA.....	160
28. Odinoxon Qulmuradova JURNALISTIKADA DIALOGIK JANR TUSHUNCHASI, UNING O'ZIGA XOSLIGI VA TASNIFI.....	164
29. O‘ng‘alova Zulayho Xolboy qizi ASQAD MUXTOR ASALARIDA ZAMON, MAKON VA MUHIT TASVIRI.....	171
30. Xolida Yo‘ldasheva MATN TIPOLOGIYASIGA ANTROPOTSENTRIK YONDASHUV.....	177
31. Ibragimova Shahnoza Xalilovna LINGUOPOETIC AND LINGUISTIC FEATURES OF ERNEST HEMINGWAY’S NOVEL “A FAREWELL TO ARMS”.....	182
32. Sadriddinzoda Safiya Shaxobiddinovna AMPHIBOLOGY IN ENGLISH RELIGIOUS LEXICOLOGY.....	187
33. Esirgapov Mukhiddin Nizomiddinovich THE INFLUENCE OF THE INTERNET AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE ENGLISH LANGUAGE....	193



Xaydarova Nigora Tuxtasinovna

Andijon davlat chet tillari instituti

Ingliz tili nazariy aspektlari kafedrası

katta o'qituvchisi

GENDER MULOQOTINING PSIXOLOGIK ASOSLARI



<https://doi.org/10.5281/zenodo.15521337>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada gender muloqoti fenomeni psixologik nuqtayi nazardan o'rganiladi. Ayollar va erkaklar o'rtasidagi muloqot uslublarning farqlari, ularning ijtimoiy rollar va shaxsiy xususiyatlar bilan bog'liqligi tahlil qilinadi. Gender muloqotining shaxslararo munosabatlarga, o'zaro tushunishga va ijtimoiy muhitdagi kommunikatsiya sifati va samaradorligiga ta'siri ochib beriladi. Shu bilan birga, gender muloqotining psixologik jihatlari tahlil qilinadi. Ayollar va erkaklar o'rtasidagi muloqot uslublarning o'ziga xos xususiyatlari, ularning shaxsiy va ijtimoiy xatti-harakatlarga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, muloqotdagi gender farqlarining psixologik mexanizmlari va ijtimoiy rollar bilan bog'liqligi o'rganiladi.

Kalit so'zlat: gender, muloqot, psixologiya, kommunikatsiya, ijtimoiy rol, shaxslararo aloqa

Khaydarova Nigora Tukhtasunovna,

Senior Lecturer,

Department of Theoretical Aspects of the English Language,

Andijan State Institute of Foreign Languages

PSYCHOLOGICAL BASIS OF GENDER COMMUNICATION

ABSTRACT

This article examines the phenomenon of gender communication from a psychological perspective. The differences in communication styles between women and men, and their connection to social roles and personal traits, are analyzed. The impact of gender communication on interpersonal relationships, mutual understanding, and the quality and effectiveness of communication in the social environment is discussed. Additionally, the psychological aspects of gender communication are analyzed. The unique characteristics of communication styles between women and men and their influence on personal and social behaviors are highlighted. Furthermore, the psychological mechanisms of gender differences in communication and their relationship to social roles are explored.

Keywords: gender, communication, psychology, communication, social role, interpersonal communication

Хайдарова Нигора Тухтасуновна,
старший преподаватель кафедры теоретических аспектов
английского языка Андижанского государственного
института иностранных языков

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ГЕНДЕРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается феномен гендерной коммуникации с психологической точки зрения. Анализируются различия в стилях общения между женщинами и мужчинами, а также их связь с социальными ролями и личными характеристиками. Обсуждается влияние гендерной коммуникации на межличностные отношения, взаимопонимание, а также на качество и эффективность общения в социальном окружении. Кроме того, анализируются психологические аспекты гендерной коммуникации. Выделяются особенности стилей общения женщин и мужчин и их влияние на личностное и социальное поведение. Также исследуются психологические механизмы гендерных различий в общении и их связь с социальными ролями.

Ключевые слова: гендер, коммуникация, психология, общение, социальная роль, межличностная коммуникация

Kirish. Gender tushunchasi 1970 va 1980-yillardagi Frantsiyadagi akademik dunyodan tortib, bugungi kunda keng jamoatchilikka maktab, biznes olami haqidagi savollar orqali barcha ijtimoiy organlarni qamrab oladi. Bir kun o'tmaydiki, radio yoki televideniyeda ko'rsatuv yoki matbuotda "gender" masalasi muhokama qilinmasa. Ko'pgina ta'riflar mavjud bo'lsa-da, ularning barchasi har birimiz uchun juda intuitiv g'oyani qamrab oladi: biologik jinsdan tashqari, ayol va erkakning qurilishida jamiyatning ta'sirini aks ettiruvchi "ijtimoiy gender muloqoti" mavjud. Tushunchaning nima uchun bunday rezonansga ega ekanligini va juda ko'p ishtiyoq uyg'otishini tushuntirish turli sabablarni keltirib chiqarishni talab qiladi. Birinchisi, shubhasiz, nazariy tushuncha bo'lishdan tashqari, har birimiz "jins" va uning shaxsiy gender tuzilishini individual ravishda boshdan kechiramiz. Mavzu universaldir va butun insoniyatga ta'sir qiladi.

Zamonaviy psixologiyada gender omili inson faoliyatining barcha jabhalarida, xususan, muloqot jarayonida muhim o'rin egallaydi. Gender muloqoti bu ayollar va erkaklar o'rtasidagi og'zaki va noverbal aloqaning psixologik xususiyatlarini o'z ichiga olgan murakkab ijtimoiy-psixologik hodisadir. Muloqotdagi farqlar nafaqat lingvistik darajada, balki psixologik motivlar, emotsional reaksiyalar va kommunikatsion strategiyalarda ham namoyon bo'ladi. Gender muloqoti — bu erkaklar va ayollar o'rtasidagi muloqot jarayonining ijtimoiy-psixologik va madaniy jihatlarini o'rganuvchi murakkab hodisadir. Jamiyatda har ikki jins vakillarining muloqot uslublari farqlanishi turli darajadagi tushunmovchiliklar, kommunikatsiya muammolari va shaxslararo nizolarning asosiy omillaridan biri bo'lishi mumkin. Mazkur maqola gender muloqotining psixologik asoslarini aniqlash, ularni tahlil qilish va farqlarning kelib chiqish omillarini yoritishga qaratilgan.

Asosiy qism. Psixologik yondashuvda gender biologik jinsdan farqli ravishda, jamiyat tomonidan shakllantirilgan ijtimoiy-psixologik rol sifatida qaraladi. Gender identifikatsiya shaxsning o'zini ayol yoki erkak sifatida qanday anglashiga bog'liq bo'lib, bu muloqot uslubida ham aks etadi. Muloqot psixologiyasi muloqotni uch bosqichda — axborot uzatish, munosabat shakllantirish va o'zaro ta'sir jarayoni sifatida tahlil qiladi. Ushbu bosqichlarning har birida gender omili sezilarli darajada ta'sir qiladi.

Gender — bu insonning ijtimoiy jihatdan shakllangan jinsiy identifikatsiyasi bo'lib, u nafaqat biologik, balki psixologik va madaniy omillar bilan belgilanadi. Gender muloqoti esa shaxslararo aloqada genderga xos uslub va ifoda vositalarini o'z ichiga oladi. Psixologik yondashuvda muloqot — axborot almashinuvi bilan birga emotsional, baholovchi va motivatsion jihatlarini ham o'z ichiga oladi.

Maqolamizning asosiy qismida ayollar va erkaklar muloqotidagi farqlarini batafsil ko'rib chiqamiz. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayollar muloqotda emotsional yaqinlik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni afzal ko'radilar, erkaklar esa muloqotni muammo yechish yoki ierarxik ustunlikni belgilash vositasi sifatida ko'rishga moyil. Ayollar ko'proq ko'mak so'raydilar, holbuki erkaklar mustaqillikni saqlashga intiladilar. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayollar va erkaklar muloqotda turlicha maqsad va usullarga ega, dastlab ayollar ko'proq emotsional bog'lanish, hamdardlik va tushunishni afzal ko'radilar. Ularning muloqoti ko'proq hamkorlikka qaratilgan. Erkaklar esa muloqotni ma'lumot almashish, ustunlikni ko'rsatish yoki ierarxiyani belgilash vositasi sifatida ko'proq qo'llaydilar. Bu farqlar muloqotdagi konfliktlar, noto'g'ri tushunish va kommunikatsion to'siqlarga sabab bo'lishi mumkin. Gender muloqotining psixologik mexanizmlari. Genderga xos muloqot uslublari quyidagi psixologik omillar bilan belgilanadi.

Ijtimoiy tajriba – bolalikdan boshlab jamiyat tomonidan berilgan gender rollar;

Emotsional intellekt – ayollar odatda yuqoriroq emotsional sezuvchanlikka ega bo'lib, bu ularning muloqotdagi muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi;

- Kognitiv uslublari – ayollar holatni ko'proq kontekstda baholashga moyil, erkaklar esa faktlar va natijalarga urg'u beradilar.

Muloqotdagi gender farqlari bolalikdan boshlab shakllanadigan ijtimoiy rollar, emotsional intellekt darajasi, kognitiv uslublari va madaniy stereotiplar bilan chambarchas bog'liq. Shuningdek, genderga oid kutishlar va jamiyat tomonidan belgilangan kommunikativ me'yorlar ushbu farqlarni mustahkamlaydi. Ayollar odatda noverbal belgilar — mimika, tana holati, ko'z bilan aloqa kabi vositalardan faolroq foydalanadilar. Bu esa ularning muloqotdagi sezgirlik darajasi va empatiya ko'rsatkichlarining yuqoriligini bildiradi. Erkaklar esa noverbal vositalarni kamroq ishlatib, ko'proq og'zaki ifodaga tayanadilar.

Biz kun bo'yi, deyarli tug'ilganimizdan beri (va hatto biroz oldinroq) muloqot qilganimiz, bu qanday muloqotga kirishimizni tushunamiz degani emasaloqa qanday ishlashini tushunamiz degani emas. Bizga tanish, odatiy, "tabiiy" bo'lgan barcha narsalar bizning tushunishimiz uchun bir xil tuzoqni qo'yadi. Yurish bilan isbotlanadi deb faraz qilib, biz "sog'lom aql" yoki "sog'lom aql" nomi bilan yurish orqali ham yurish mexanizmlarini tushunishimiz mumkinligiga ishonishga kerak. Biroq, masalan, raqobatda muayyan ko'rsatkichlarga erishmoqchi bo'lsak, bu etarli bo'lmaydi. Har bir inson tabiiy nafas oladi, lekin nafas olish jarayonini qancha inson biladi? Qancha odam gapirganda o'z tanasida nima sodir bo'layotganini tasvirlay oladi? Fonatsiya mexanizmlarini deyarli umuman bilmaslik (og'iz bilan tovushlarni chiqarish harakati) bizni og'zaki ifodamizni nazorat qila olmaydi: biz tanamiz ongimiz tomonidan, bizning irodamiz tomonidan boshqariladi deb hisoblasak, buning aksi sodir bo'ladi. Bu shuni anglatadiki, qoida tariqasida, biz o'z imkoniyatlarimizning faqat kichik bir qismini foydalanamiz. Bu aql bovar qilmaydigan ishlarga muammo qo'shiladi: ya'ni odamlarning muloqoti tubdan paradoksdir. Muloqot qilish qobiliyati, garchi inson sutemizuvchilarda tabiiy bo'lsa-da, ko'pincha boshqa odamlar bilan aloqa qilish orqali qabul qilinadi. Yuborilgan har bir xabar, va u orqali jo'natuvchining baholanishi xavfi bor.

Natijalar/Tahlillar. Shu o'rinda muloqot tushunchasiga allomalar tomonidan berilgan ta'riflarni ko'rib chiqamiz:

"Muloqot - bu xabarlarini bir joydan ikkinchi joyga o'tkazish." Muloqot — bu xabarlarini uzatuvchi va qabul qiluvchi o'rtasidagi jarayon bo'lib, unda xabar, kanal, uzatuvchi va qabul qiluvchi o'rtasidagi o'zaro aloqalar mavjud. Muloqotning samaradorligi xabarni aniq va to'g'ri uzatishga, kanalning sifatiga, uzatuvchi va qabul qiluvchi o'rtasida ishonchli aloqaga va feedback olishga bog'liqdir. Muloqot faqatgina xabar yuborish bilan cheklanmaydi, balki undagi o'zaro anglashuv va aloqalar ham juda muhimdir.

"Aloqa - bu ma'lumotni uzatuvchidan qabul qiluvchiga uzatish." Aloqa — bu ma'lumotni uzatuvchidan qabul qiluvchiga uzatish jarayoni bo'lib, unda bir nechta elementlar birgalikda ishlaydi. Bu tizimning samaradorligi, uzatilayotgan xabarning aniq va to'g'ri bo'lishiga, kanalning sifatiga va qabul qiluvchining xabarni tushunish qobiliyatiga bog'liq. Aloqa jarayoni faqatgina xabar uzatish bilan cheklanmaydi, balki qabul qiluvchining javobi va xabarni tushunish jarayoni ham muhimdir.

“Aloqa - bu ma'lumotni bir nuqtadan ikkinchisiga uzatish harakati. Aloqa sodir bo'lganda, biz ushbu uzatishning tarkibiy qismlari aloqa tizimini tashkil qiladi deb aytamiz.” Keltirilgan hikmatli gapning tahlili quydagicha, aloqa - bu ma'lumotning uzatilishi va uning qabul qilinishidir, va bu jarayondagi barcha komponentlar birgalikda aloqa tizimini tashkil etadi. Bu tizim, xabar uzatilishi uchun mos kanalni va texnologiyalarni tanlashni talab qiladi. Muvaffaqiyatli aloqa tizimi faqatgina ma'lumotlarni uzatishni emas, balki ma'lumotlarning to'g'ri va samarali tarzda qabul qilinishini ham ta'minlaydi.

“Har qanday aloqa tizimi uzatuvchi E va qabul qiluvchi R o'rtasida moddiy yoki amalga oshiriladigan xabarni uzatishga mos keladi.” Umuman olganda, bu gapda aloqa tizimining asosiy qismlari: uzatuvchi (E), qabul qiluvchi (R) va xabarni uzatish mexanizmi tasvirlanadi. Bu jarayonning muvaffaqiyatli bo'lishi uchun barcha komponentlarning to'g'ri ishlashi zarur. Xabar uzatish, uning qabul qilinishi va qayta ishlanishi orqali, ma'lumotni samarali almashish amalga oshiriladi.

“Aloqa ikki qutb, uzatuvchi va qabul qiluvchi o'rtasida o'rnatiladi va xabarni o'z ichiga oladi, u uzatuvchidan qabul qiluvchiga o'tadi, ommaviy axborot vositalari tomonidan qo'llab-quvvatlanadi; xabar tilda mujassamlangan bo'lib, uning kodi ma'lum bo'lsa, undan foydalanish mumkin...”

“Erkak va ayol muloqoti (...) fikrning aylanish jarayonidir...”. Tahlili: Muloqot odamlar o'rtasida ma'lumot almashinuvi, fikrlar, his-tuyg'ular va axborotning uzatilishi jarayonidir. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, fikr — muloqotning asosiy mazmunini tashkil etadi. Fikr muloqot davomida shakllanadi, o'zgaradi, qayta ishlanadi va rivojlanadi. Demak, har bir muloqot — fikrlarning harakatdagi, doimiy o'zaro almashinuvdagi holati bo'lib, u “aylanish jarayoni” sifatida ko'riladi.

“Muloqot - bu ma'lum maqsadlarga erishish uchun bir (yoki bir nechta) shaxs (lar)ni - uzatuvchini bir (yoki bir nechta) shaxs (lar) - qabul qiluvchi bilan aloqa qilish operatsiyasi amalga oshiriladigan jismoniy va psixologik jarayonlar to'plami.” Bu ta'rif muloqotni kompleks hodisa sifatida ko'rsatadi, bundan shuni anglash mumkin ki erkak va ayollar muloqotga kirishish uchun nafaqat so'z kerak, balki ichki psixologik tayyorgarlik, anglash va ta'sir qilish ham zarur. Yuqoridagi keltirilgan hikmatli iborada, erkak va ayol o'rtasidagi muloqot har doim maqsadli bo'lishligi va o'zaro ta'sir orqali amalga oshirilishligi borasida fikr bildiriladi.

“Muloqot har qanday tirik organizm boshqa organizmga uni yoki uning harakatini ma'lumot uzatish orqali o'zgartirish orqali ta'sir qilishi mumkin bo'lganda yuzaga keladi (to'g'ridan-to'g'ri harakat emas, masalan, energiya bilan bog'liq jismoniy kuch).” Muloqot bu tirik organizmlarning o'zaro axborot almashinuvi orqali bir-biriga bevosita jismoniy kuchsiz ta'sir ko'rsatish jarayonidir. Bu jarayon ongli va ongsiz darajalarda amalga oshadi va har doim psixologik o'zgarishga olib keladi.

Biz muloqotning “ta'riflari”lari borasida yuqorida ayrim allomalarning fikrlarini keltirdik. Muqolot ta'riflarining aksariyatini erkak va ayollarning nutq uslublariga mos kelishini ham tahlil qildik.

Xulosa. Gender muloqoti o'zaro tushunish, ijtimoiy hamkorlik va shaxslararo munosabatlar sifatiga bevosita ta'sir etuvchi psixologik hodisadir. Ayollar va erkaklar o'rtasidagi muloqotdagi farqlarni anglash, ularni konstruktiv tarzda boshqarish jamiyatda sog'lom muloqot madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Kelgusida gender muloqotining madaniyatlararo farqlari, raqamli muhitdagi ifodalanishi va media vositalaridagi aks sadosi kabi yo'nalishlarda chuqurroq tadqiqotlar olib borish zarur. Gender muloqoti psixologik jihatdan o'ziga xos bo'lib, ayollar va erkaklar o'rtasidagi muloqot uslublarida sezilarli tafovutlar mavjud. Bu tafovutlarni to'g'ri anglab, ular bilan ongli ravishda ishlash, shaxslararo aloqalarning sifatini yaxshilash, nizolarni kamaytirish va jamiyatda kommunikativ madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Kelgusida raqamli muloqot, madaniyatlararo farqlar va ta'lim muhitida gender muloqoti kabi jihatlar chuqurroq tahlil etilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati.

1. G. AMADO, A. GUITTET — La dynamique des communications dans les groupes. Armand Colin, Paris, 1975, p. 3

2. D. ANZIEU et J-Y. MARTIN — La dynamique des groupes restreints. PUF, Paris, 1968, p. 131
3. Bem, S. L. Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 1981. 354–364.
4. G. A MILLER — Langage et communication. PUF, Paris, 1956, CEPL, Retz, Paris, 1973, p. 19
5. Hall, J. A. Gender effects in decoding nonverbal cues. *Psychological Bulletin*, 85(4), 1978. 845–857.
6. Leontyev, A. A. Psixologiya obscheniya [Muloqot psixologiyasi]. Moskva: Smysl. 2001
7. Wood, J. T. *Gendered Lives: Communication, Gender, and Culture*. Wadsworth Publishing. 2005
8. G‘ulomova, G. Gender madaniyati va kommunikatsiya. O‘zbek tilshunosligi muammolari, №2. 2020
9. Qodirova, N. Gender muloqotining lingvopsixologik jihatlari. *Pedagogik ta’lim jurnali*, №4. 2022
10. Leontyev, A. A. Psixologiya obscheniya [Muloqot psixologiyasi]. Moskva: Smysl. 2001
11. Hall, J. A. Gender effects in decoding nonverbal cues. *Psychological Bulletin*, 85(4), 1978. 845–857.
12. T.M. NEWCOMB, R.H. TURNER, P.E. CONVERSE — Manuel de psychologie sociale. PUF, Paris, 1970, p. 226
13. M.A. ROBERT — Psychologie du groupe. Ed. Vie Ouvrière, Bruxelles, 1969, p. 103
14. R. MUCCHIELLI — Communication et réseaux de communication. ESF, Paris, 1971, p. 18
15. J.H. DEROME, J. CLOUTIER, Ch. DUMAS — Introduction à l’audiovisuel. Centre Audio-visuel de l’université de Montréal, 1970, p. 2
16. J. MOUSSEAU (ss la dir. de) — Dictionnaire des communications de masse. Hachette, Paris, 1970, p. 96.

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 1

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000